

**ВНКЗ ЛОР «ЛЬВІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ МЕДСЕСТРИНСТВА
ТА ЛАБОРАТОРНОЇ МЕДИЦИНИ ІМ. АНДРЕЯ КРУПІНСЬКОГО»**

Кафедра лабораторної медицини (випускова)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

_____ к. м. н., доц. Федечко Й.М.

«_____» _____ 2016 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Клінічна імунологія та алергологія

Галузь знань 22 Охорона здоров'я

Спеціальність 224 Технології медичної діагностики та лікування

Спеціалізація Лабораторна діагностика

Освітній ступінь магістр

2016/2017 навчальний рік

Робоча програма з дисципліни

Клінічна імунологія та алергологія

для студентів галузі знань **22 Охорона здоров'я**
спеціальність **224 Технології медичної діагностики та лікування**
спеціалізація **Лабораторна діагностика**

Розробники:

М. Шегедин – д. м. н. проф., Заслужений лікар України, ректор;

Й. Федечко – к. м. н., доц., викладач-методист;

І. Смачило – Заслужений працівник освіти України, завідувач навчально-методичного кабінету;

Я. Балко – викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист.

Робочу програму схвалено на засіданні випускової кафедри лабораторної медицини

Протокол від « 30 » серпня 2016 року № 1

Завідувач кафедри _____ к. м. н., доц. Й.М. Федечко

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 5	Галузь знань <u>22 Охорона здоров'я</u>	Нормативна	
Модулів – 2		Рік підготовки	
Змістових модулів – 4		1-й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання <u>відповідно до теми магістерської роботи</u>		Семестр	
Загальна кількість годин – 150	Спеціальність <u>224 Технології медичної діагностики та лікування</u>	1-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – I сем. - 2 ; II сем. - 3 ; самостійної роботи студента – I сем. - 2 ; II сем. - 3 .		Спеціалізація <u>Лабораторна діагностика</u>	Лекції
	Освітній ступінь <u>магістр</u>	12 год.	8 год.
		Практичні	
		16 год.	40 год.
		Самостійна робота	
	28 год.	46 год.	
Вид контролю:		семестровий екзамен, атестаційний екзамен	

Примітка

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить для денної форми навчання – **51 %**.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни «Клінічна імунологія та алергологія» – засвоєння особливостей структури і закономірностей механізмів імунної системи для оцінки функціонування при фізіологічних та патологічних станах.

Завданнями дисципліни – вивчення структури органів та характеристики клітин імунної системи; значущість досліджень та оцінки імунної системи при імунних зрушеннях, імунодефіцитних та імунопатологічних станах; методів алергодіагностики та імунокорекції при алергійних станах.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- структуру і функції органів, клітин імунної системи, механізми імунної відповіді;
- механізми та фактори неспецифічного захисту організму;
- характеристики інфекційних, неінфекційних антигенів, аутоантигенів, онкоантигенів і механізм їх розпізнавання;
- структуру та функції окремих класів антитіл, механізм регуляції синтезу;
- динаміку показників імунної відповіді при інфекційних процесах і методи серодіагностики;
- механізми імунопатологічних процесів, як основи клінічно виражених порушень органів і систем;
- основи трансплантаційного імунітету; методи визначення гістосумісності;
- імунні зрушення репродуктивної системи, методи їх оцінки;
- механізми алергічних реакцій, методи алергодіагностики.

вміти:

- визначати фагоцитарну активність, кілерну активність, рівень лізоциму, комплементу та його фракцій, інтерлейкінів і цитокінів, оцінювати фізіологічний рівень та відхилення;
- визначати інфекційні та неінфекційні антигени, аутоантигени, онкоантигени;
- виявляти діагностичні зрушення імунної відповіді при інфекційних процесах за допомогою серологічних реакцій та реакцій клітинного імунітету;
- виявляти фактори і критерії імунних порушень при імунопатологічних станах;
- визначати показники гістосумісності;
- виявляти імунологічні зрушення при патології репродуктивної функції;
- визначати тип алергічної реакції та алергени.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Методи дослідження органів та клітин імунної системи. Механізми імунної відповіді.

Змістовий модуль 1. Показники функціонування імунної системи.

Лекції

Тема 1. Розвиток імунології. Основні завдання та проблеми клінічної імунології.

Загальні (неспецифічні) механізми захисту.

Тема 2. Структура імунної системи. Центральні та периферійні органи. Імунокомпетентні клітини.

Тема 3. Антигени. Механізм розпізнавання антигенів. Антигени головного комплексу гістосумісності, антигени HLA. Трансплантаційний імунітет. Онкоантигени.

Тема 4. Імуноглобуліни. Структура та функції окремих класів імуноглобулінів.

Тема 5. Імунодефіцитні стани. Вроджені та набуті імунодефіцити.

Імунодепресанти. Імуномодулятори.

Практичні заняття

Тема 1. Імунологічна лабораторія, обладнання, реактиви та діагностичні препарати. Методи оцінки фагоцитарної активності. Визначення рівня лізоциму, комплементу та його фракцій. Інтерлейкіни, методи визначення.

Тема 2. Методи фракціонування лімфоцитів. Кількісна оцінка рівня популяцій та субпопуляцій лімфоцитів.

Змістовий модуль 2. Методи дослідження клітинних і гуморальних механізмів імунної відповіді.

Лекція

Тема 6. Особливості імунної відповіді на інфекційні агенти.

Практичні заняття

Тема 3. Методи імунодіагностики вроджених та набутих імунодефіцитів. Імунологічні тести для оцінки імунної відповіді при інфекційних захворюваннях.

Тема 4. Модульний контроль 1. Методи дослідження органів та клітин імунної системи. Механізми імунної відповіді.

Модуль 2. Методи оцінки імунопатологічних станів.

Змістовий модуль 3. Методи імунодіагностики при захворюваннях внутрішніх органів, нервової системи, шкіри.

Лекція

Тема 7. Автоімунні реакції. Значення в патології.

Практичні заняття

Тема 5. Імунодіагностика при захворюваннях крові.

Тема 6. Методи імунодіагностики захворювань сполучної тканини.

Тема 7. Імунодіагностика при захворюваннях внутрішніх органів (нирок, печінки, травного каналу).

Тема 8. Імунодіагностика при захворюваннях центральної нервової системи та шкіри.

Змістовий модуль 4. Імунологічні методи дослідження онкомаркерів, порушень репродуктивної функції. Методи алергодіагностики

Лекція

Тема 8. Імунологія репродуктивної функції. Імунологічні дослідження в трансплантології та при онкологічних захворюваннях.

Практичні заняття

Тема 9. Імунологічні дослідження порушень репродуктивної функції. Імунологічний супровід вагітності.

Тема 10. Методи імунодіагностики онкологічних захворювань.

Тема 11. Імунологічні дослідження в трансплантології.

Лекції

Тема 9. Алергени, природа, види, механізми сенсibiliзації. Типи алергічних реакцій. Алергічні ураження систем і органів .

Тема 10. Алергодіагностика та імунокорекція алергічних станів.

Практичні заняття

Тема 12. Методи визначення типів алергічних реакцій на неінфекційні та інфекційні алергени.

Тема 13. Алергодіагностика. Методи постановки та оцінки алергопроб.

Тема 14. Модульний контроль 2. Методи оцінки імунопатологічних станів.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
		л	п	СРС
1	2	3	4	5
Модуль 1. Методи дослідження органів та клітин імунної системи. Механізми імунної відповіді				
Змістовий модуль 1. Показники функціонування імунної системи				
Тема 1. Основні завдання та проблеми клінічної імунології. Загальні (неспецифічні) механізми захисту. Структура імунної системи. Імунокомпетентні клітини	20	4	4	12
Тема 2. Антигени. Механізм розпізнавання антигенів. Види. Імуноглобуліни. Структура та функції. Імунодефіцитні стани	13	6	4	3
Разом за змістовим модулем 1	33	10	8	15
Змістовий модуль 2. Методи дослідження клітинних і гуморальних механізмів імунної відповіді				
Тема 1. Особливості імунної відповіді на інфекційні агенти. Методи імунодіагностики вроджених та набутих імунодефіцитів. Імунологічні тести для оцінки імунної відповіді при інфекційних захворюваннях	15	2	4	9
Тема 2. Модульний контроль 1. Методи дослідження органів та клітин імунної системи. Механізми імунної відповіді	8		4	4
Разом за змістовим модулем 2	23	2	8	13
Усього годин	56	12	16	28
Модуль 2. Методи оцінки імунопатологічних станів				
Змістовий модуль 3. Методи імунодіагностики при захворюваннях внутрішніх органів, нервової системи, шкіри				

<i>Тема 1.</i> Автоімунні реакції. Значення в патології. Імунодіагностика при захворюваннях крові, сполучної тканини. внутрішніх органів, центральної нервової системи та шкіри	31	2	16	13
Разом за змістовим модулем 3	31	2	16	13
Змістовий модуль 4. Імунологічні методи дослідження онкомаркерів, порушень репродуктивної функції. Методи алергодіагностики				
<i>Тема 1.</i> Імунологія репродуктивної функції, онкологічних захворювань, трансплантології. Імунологічні дослідження порушень репродуктивної функції. Методи імунодіагностики в трансплантології та при онкологічних захворюваннях	30	2	12	16
<i>Тема 2.</i> Типи алергічних реакцій. Алергодіагностика та імунокорекція алергічних станів. Методи визначення типів алергічних реакцій. Алергодіагностика	25	4	8	13
<i>Тема 3. Модульний контроль 2.</i> Методи оцінки імунопатологічних станів	8		4	4
Разом за змістовим модулем 4	63	6	24	33
Усього годин	94	8	40	46
Разом	150	20	56	74

5. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Розвиток імунології. Основні завдання і проблеми клінічної імунології. Загальні (неспецифічні) механізми захисту	2
2.	Структура імунної системи. Центральні та периферійні органи. Імунокомпетентні клітини	2
3.	Антигени. Механізм розпізнавання антигенів. Антигени головного комплексу гістосумісності, антигени HLA. Трансплантаційний імунітет. Онкоантигени	2
4.	Імуноглобуліни. Структура та функції окремих класів імуноглобулінів	2
5.	Імунодефіцитні стани. Вроджені та набуті імунодефіцити. Імунодепресанти. Імуномодулятори	2
6.	Особливості імунної відповіді на інфекційні агенти	2
7.	Автоімунні реакції. Значення в патології	2
8.	Імунологія репродуктивної функції. Імунологічні дослідження в трансплантології та при онкологічних захворюваннях	2
9.	Алергени, природа, види, механізми сенсibiliзації. Типи алергічних реакцій. Алергічні ураження систем і органів	2
10.	Алергодіагностика та імунокорекція алергічних станів	2
	Разом:	20 год.

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Імунологічна лабораторія, обладнання, реактиви та діагностичні препарати. Методи оцінки фагоцитарної активності. Визначення рівня лізоциму, комплементу та його фракцій. Інтерлейкіни, методи визначення	4
2.	Методи фракціонування лімфоцитів. Кількісна оцінка рівня популяцій та субпопуляцій лімфоцитів	4
3.	Методи імунодіагностики вроджених та набутих імунодефіцитів. Імунологічні тести для оцінки імунної відповіді при інфекційних захворюваннях	4
4.	Модульний контроль 1. Методи дослідження органів та клітин імунної системи. Механізми імунної відповіді	4
5.	Імунодіагностика при захворюваннях крові	4
6.	Методи імунодіагностики захворювань сполучної тканини	4
7.	Імунодіагностика при захворюваннях внутрішніх органів (нирок, печінки, травного каналу)	4
8.	Імунодіагностика при захворюваннях центральної нервової системи та шкіри	4
9.	Імунологічні дослідження порушень репродуктивної функції. Імунологічний супровід вагітності	4
10.	Методи імунодіагностики онкологічних захворювань	4
11.	Імунологічні дослідження в трансплантології	4
12.	Методи визначення типів алергічних реакцій на неінфекційні та інфекційні алергени	4
13.	Алергодіагностика. Методи постановки та оцінки алергопроб	4
14.	Модульний контроль 2. Методи оцінки імунопатологічних станів	4
Разом:		56

**7. Темы лабораторних занятъ
не передбачені**

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Біологічні та клінічні наслідки активації системи комплементу	3
2.	Цитокіни. Фактор некрозу пухлин. Методи визначення	3
3.	Інтерферони. Методи визначення та використання для імунокорекції	3
4.	Мукозосоційована лімфатична тканина - як структура імунної системи	3
5.	Значення мікрофлори травного каналу в регуляції імунної відповіді	3
6.	Роль Toll-like- рецепторів в механізмах імунної відповіді на мікробні антигени	3
7.	Клінічні прояви дефіциту системи комплементу	3
8.	Екологічний імунодефіцит	3
9.	Підготовка до модульного контролю 1	4
10.	Антиядерні антитіла. Методи виявлення і їх значення при автоімунних хворобах.	3
11.	Механізми уникнення імунологічного нагляду при внутрішньоклітинному паразитизмі.	4
12.	Імунодепресивна дія вірусів кору та грипу. Клінічні наслідки	3
13.	Імунні механізми ураження гепатоцитів вірусами гепатитів В і С	3
14.	Препарати супроводу пацієнта при трансплантації органів	3
15.	Імунотерапія пухлин	3
16.	Імунопатологічні наслідки поліклональної стимуляції лімфоцитів вірусом Епштейна- Барр	3
17.	Діагностичні препарати та реактиви, що використовуються в імунологічній лабораторії	3
18.	Генодіагностика для виявлення гістосумісності донора і реципієнта	4
19.	Екологічна алергологія. Алергени зовнішнього середовища	3
20.	Алергени в людських оселях	3
21.	Ризики використання імунних препаратів Попередження анафілактичного шоку та сироваткової хвороби	4
22.	Алергени нормальної мікрофлори людини	3
23.	Підготовка до модульного контролю 2	4
	Разом:	74

9. Індивідуальні завдання
відповідно до теми магістерської роботи.

10. Методи навчання
лекції, практичні заняття, індивідуальні, самостійна робота студента,
консультації.

11. Методи контролю
самоконтроль, поточний контроль, модульний контроль (тестові завдання
та контроль практичних навичок), семестровий екзамен, атестаційний екзамен.

12. Розподіл балів, що отримують студенти

Приклад

Поточне оцінювання, МК та самостійна робота																		СМО	ПМО	ECTS
Модуль 1						Модуль 2														
T1	T2	T3	САП	T4 МК	МО	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	САП	T14 МК	МО			
4	3	5	75	75	77	4	4	3	4	4	5	4	4		80	76	78	77	77	C

T1 – T4 – теми занять модуля 1;
T5 – T14 – теми занять модуля 2.

САП – середнє арифметичне з усіх позитивних поточних оцінок в національній шкалі, яке переводиться у 100 – бальну шкалу (відповідно до «Положення про кредитно-модульно-рейтингову систему організації освітнього процесу» (КМРСООП) у ВНКЗ ЛОР «Львівський інститут медсестринства та лабораторної медицини ім. Андрея Крупинського»);

МК (модульний контроль) – середнє арифметичне оцінювання тестових завдань та практичної частини;

МО (модульна оцінка) – це середнє арифметичне САП та МК;

СМО (семестрова модульна оцінка) – це середньоарифметична МО;

ПМО (підсумкова модульна оцінка) – виставляється в кінці вивчення дисципліни за 100– бальною шкалою, національною шкалою та шкалою ЄКТС

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

За 100-бальною шкалою ВНКЗ ЛОР «Львівський інститут медсестринства та лабораторної медицини ім. Андрея Крупинського»	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	<i>Відмінно</i>	A
80-89	<i>Добре</i>	B
70-79	<i>Добре</i>	C
60-69	<i>Задовільно</i>	D
51-59	<i>Задовільно</i>	E
35-50	<i>незадовільно з можливістю повторного складання</i>	FX
0-34	<i>незадовільно з обов'язковим повторним курсом вивчення дисципліни за зазначений семестр</i>	F

13. Методичне забезпечення

Навчально-методичні посібники, підручники, електронні підручники, методичні посібники, методичні рекомендації, конспекти лекцій, тестові збірки, банк тестів, ситуаційні задачі, комп'ютерні технології, клінічні результати обстежень та лабораторних досліджень, виписки з історій хвороб, програмне забезпечення (медична інформаційна система «Доктор Елекс») тощо.

14. Рекомендована література

Базова:

1. В.П. Ширококов та інші. «Медична мікробіологія, вірусологія, імунологія»: підручник для студ. вищ. мед. навч. заклад/М42/ видання 2-е.- Вінниця: Нова Книга, 2011. – 952с.:іл.
2. Г.М. Драннік, О.С. Прилуцький, Ю.І. Бажора та інші. «Клінічна імунологія та алергологія»- К.:Здоров'я, 2006.- 888с.
3. Т.В. Андріанова та інші Медична мікробіологія, вірусологія, імунологія.- Вінниця: Нова Книга, 2011.-952с.
4. Лаповець Л.Є., Луцик Б.Д. Посібник з лабораторної імунології.- Львів.-2002.
5. -173 с.
6. Борисов Л.Б. Медицинская микробиология, вирусология, иммунология. – М. Медицинское информационное агенство, 2007, 735 с.

Допоміжна:

1. Климнюк С.І. та інші. Практична мікробіологія. – Т. Укрмедкнига, 2004, 438 с.
2. Люта В.А., Кононов О.В. Мікробіологія з технікою мікробіологічних досліджень та основами імунології. – К. Здоров'я, 2006, 510 с.

15. Інформаційні ресурси

1. Експертні системи в медицині: навчальний посібник / Продеус А.М. та ін. – Запоріжжя: Видавництво ЗДІА, 2014. – 332 с.: іл. - [Електронний ресурс] – режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/ES_UchebnoePosobie.pdf.
2. Інформаційні технології та аспекти управління в охороні здоров'я. Методичні рекомендації / Мартинюк-Гресь С.Д., Сердюк В.Г. – МАУП, 2005. - [Електронний ресурс] – режим доступу: [rivneosvita.org.ua/method_kabinet/biblioteka.php/Книги %20/.../nw14.pdf](http://rivneosvita.org.ua/method_kabinet/biblioteka.php/Книги%20/.../nw14.pdf).
3. Користуйтеся наочними рубриками MeSh (MeSh Database). Львівський національний медичний університет ім. Д. Галицького. - 2016 - [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.studfiles.ru/preview/5280672/page:8/>.